

незалежних від грошової політики умов реалізації інфляційної мети), а ця зміна виникла з переконання, що разом із зниженням темпу зростання цін зростає вага однозначного вказування рівня інфляції, який має досягти RPP.

Своєю чергою, стабілізація інфляції на низькому рівні закріплює низькі інфляційні очікування і уможливорює подальше поступове зниження процентних норм і зменшення різниці між їх рівнем в Польщі і країнах господарської і валютної унії. Тому утримання низької інфляції уможливить також участь в Європейській господарській і валютній унії, яка утворює корисні умови для отримання високого господарського зростання і зменшення розриву розвитку, який виокремлює Польщу від розвинутіших країн.

1. Friedman M. *Studies in the Quantity Theory of Money*, Chicago, 1969. 2. *Wystąpienie Leszka Balcerowicza w Debacie Sejmowej w Sprawie Projektów Nowelizacji Ustawy o NBP, Sejm RP, 23 maja 2002*. 3. Kokoszczyński R. *Współczesna polityka pieniężna w Polsce*. – Warszawa 2004, str. 83. 4. *Narodowy Bank Polski, Rada Polityki Pieniężnej. Średniookresowa strategia polityki pieniężnej na lata 1999-2003*, NBP, Warszawa 1998. 5. Drop J., Wojtyna A. *Strategia bezpośredniego celu inflacyjnego: przesłanki teoretyczne i doświadczenia wybranych krajów*, NBP, „Materiały i Studia” nr 118, luty 2001. 6. Wojtyna A. *Skuteczność polityki pieniężnej w warunkach niskiej inflacji: problem zerowej granicy nominalnych stóp procentowych* // NBP, *Bank i Kredyt*, lipiec 2001. 7. Osiński J. *Polityka pieniężna Narodowego Banku Polskiego w okresie 1993-1997*. NBP, „Bank i Kredyt” lipiec-sierpień 1999. 8. Urbańska A. *Polityka monetarna: współczesna teoria i analiza dla Polski*, NBP // *Materiały i Studia*, zeszyt nr 148.

УДК 338.242

Г.І. Скорик

Національний університет “Львівська політехніка”

ІНСТИТУЦІЙНІ ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ І ПРИВАТНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

© Скорик Г.І., 2005

Однією з найважливіших форм взаємодії держави і приватного підприємництва є співпраця влади з об'єднаннями підприємців. Тому в статті розглянуто деякі інституційні форми такої взаємодії, шляхи і перспективи передачі ряду регулюючих функцій від держави до підприємницьких союзів (об'єднань).

One of the most important forms of co-operation of the state and the private enterprise is collaboration of state power with associations of businessmen. In the connection with it some institution forms of such co-operation, ways and prospect of transmission of some regulative functions, are considered from the state to the enterprise unions (associations) in the article.

Постановка проблеми. У всіх країнах держава бере активну участь у формуванні і розвитку підприємницької діяльності й підтримці найдоцільніших та ефективних її напрямків. Постійний розвиток конкурентного середовища, невід'ємними складовими якого є підприємництво, зокрема мале і середнє, плюралізм і змагальність різних форм власності, лібералізація, демонополізація, запобігання недобросовісній конкуренції є запорукою економічного зростання, раціонального і ефективного використання ресурсів.

Незважаючи на непослідовну державну політику, підприємництво в Україні все-таки розвивається. Кількість суб'єктів підприємництва на 10000 населення нині дорівнює 48 [1, с.40]. За цим показником українське підприємство досягало рівня Франції та Німеччини. Проте умови, в яких відбувалися становлення та розвиток підприємництва, спричинили гіпертрофованій його нахил до торгово-посередницької та фінансової діяльності на шкоду виробництву. Під його модель

були створені адекватні структури управління виробництвом та державного регулювання. Відповідно склалися певні відносини між адміністрацією і бізнесом за принципом “грабіжницької руки”: це корупція та всездозволеність чиновників. Сьогодні реальною є потреба в новій стратегії взаємовідносин підприємництва і влади, що вимагає реформ адміністративної системи, податкової реформи та судової реформи.

В останні роки в більшості країн, зокрема і в країнах з перехідною економікою, складається нова інституційна структура господарства, здійснюються значні зміни в системі економічних відносин держави і підприємницького сектору в дусі ліберально-консервативних доктрин. Такі трансформації охоплюють усі сфери діяльності і рівні господарських суб'єктів держави, стосуються всіх сторін відносин влади і приватного сектору (функціональних, організаційних, фінансових та інших). Головним у партнерстві держави і бізнесу є значне розширення простору для вільного руху капіталу, його проникнення у ті сфери, які раніше були для підприємництва недоступними.

Тому, на нашу думку, найважливішою формою взаємодії держави і приватного підприємства є співпраця державних органів з об'єднаннями підприємців, які виступають представниками суб'єктів господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування державної політики щодо розвитку і підтримки підприємництва в період трансформації економіки України досліджуються українськими та зарубіжними вченими. Важливий внесок у вивчення цієї проблеми зробили В. Андрушко, Й. Петрович, С. Реверчук, В. Варнавський, В. Черняк, О. Ястремський, З. Варналій, А. Віленський, С. Дзюбик, М. Долішній, М. Козоріз, О. Кужель, І. Лукінов, А. Мельник та ін. Зокрема, О. Кужель досліджено сукупність теоретичних і практичних проблем формування програмно-цільового підходу, інформаційно-аналітичного і фінансово-економічного забезпечення формування й виконання регіональних програм підтримки підприємництва в Україні [2, с. 3]. З. Варналій вказує, що головною причиною труднощів та структурних збоїв у недержавному секторі економіки є відсутність системи економічного управління та ефективності регіональної політики щодо розвитку ефективної підприємницької діяльності. Ним розроблено механізм системи регулювання малого підприємництва, що передбачає зменшення втручання державних органів у підприємницьку діяльність [3]. Для пришвидшення динамічних змін у розвитку підприємництва, зокрема, малих його форм, пропонується зробити ряд кардинальних змін у напрямку дерегулювання української економіки на основі розмежування повноважень органів влади всіх рівнів щодо регулювання діяльності підприємницьких структур [4].

У зв'язку із активізацією дерегулювання сучасної економіки і формування партнерських зв'язків між державою і бізнесом, у науковій літературі виділяється декілька концептуальних підходів. Серед них – про роль держави в економіці і визначення оптимальних масштабів і меж державного втручання в економіку; про місце інституційних форм партнерства [5].

Формулювання цілей статті. За роки ринкових реформ в Україні склалися потенційні можливості для включення об'єднань підприємців в організацію і регулювання господарської діяльності. Більше того, розв'язання таких проблем, як вихід підприємців із тіні, створення цивілізованих норм ведення бізнесу, становлення ефективної системи взаємодії бізнесу і влади, протидія адміністративним бар'єрам неможливе без активної діяльності союзів та асоціацій підприємців.

Останнім часом у відносинах держави і підприємців спостерігаються деякі нові тенденції. Серед них – переміщення центру ваги вирішення соціально-економічних проблем на місцевий і регіональний рівень, підвищення ролі міських органів влади у партнерстві із приватним бізнесом; інституціоналізація вертикальних союзів між центральними і місцевими органами влади і зміцнення горизонтальних зв'язків між ними і приватним сектором господарювання; диверсифікація партнерства влади і бізнесу у напрямку включення його у соціальну і правоохоронну сферу.

Найважливішим завданням об'єднань підприємців (союзів, асоціацій) є захист підприємця як члена корпоративного співтовариства, відстоювання його інтересів на всіх рівнях влади. Через об'єднання підприємців здійснюється координація державних приватногосподарських рішень, що приймаються на основі узгодження позицій, інтересів, дій. Завданням підприємницьких об'єднань є,

з одного боку, формування позитивної корпоративної етики ведення бізнесу, а з іншого – контроль за владою, партнерство бізнесу і влади при розробці та реалізації найважливіших соціально-економічних рішень.

Метою статті є осмислення теоретичних основ господарського партнерства влади і приватного сектору, аналіз інституційних форм взаємодії держави і бізнесу, визначення перспектив передавання ряду регулюючих функцій від держави до підприємницьких об'єднань, їх вплив на активізацію підприємництва в економіці України.

Інституційні форми співпраці влади і бізнесу можна визначити як, насамперед, організаційний альянс між державою і приватним підприємництвом для реалізації масштабних, національних і міжнародних, суспільно-значущих проектів. Така форма партнерства є одним із основоположних елементів функціонування змішаної економіки, яка на практиці проявляється у вигляді відповідного інституційного середовища.

У статті зроблено спробу показати інституційні форми взаємодії держави і підприємництва як новий щабель державного регулювання економіки, покликаною виконувати важливу роль у розвитку сучасних ринкових відносин.

Виклад основного матеріалу. Під дерегулюванням слід розуміти позбавлення державних структур ряду контрольних і регулюючих функцій. У провідних країнах світу в 1980–1990 р.р. дерегулювання включало: реструктуризацію самого державного апарату; зміну способів державного регулювання і контролю; підтримку розвитку некомерційних і громадських організацій як важливих інститутів сучасного громадянського суспільства як додатка до ринку. Деретулювання охопило практично усі країни, що було зумовлено можливістю підвищення ефективності виробництва за рахунок ліквідації бюрократичних обмежень. Заходи, спрямовані на дерегулювання, здійснювались в США, в усіх країнах західної Європи, в Ізраїлі, Австралії, Новій Зеландії, в Японії.

Світовий досвід показує, що дієздатним підприємницьким об'єднанням (союзам, асоціаціям) може бути безболісно передано достатньо велику кількість державних регулюючих функцій. Від розширення саморегулювання покращуються якість продукції, етичні характеристики бізнесу, а держава виграє за рахунок розвантаження своїх підрозділів від зайвої роботи і економії бюджетних коштів.

Об'єднання підприємців в країнах із розвинутою економікою є організаційною формою бізнесу, оскільки представляють інтереси всіх господарських суб'єктів, що входять як члени у різноманітні союзи, асоціації, федерації як на національному рівні, так і відповідно до галузевої належності. Це, наприклад, національні союзи промисловості, союзи банківських і страхових установ, союзи експортерів, об'єднання роздрібних торговців, асоціації гуртових торговців, союзи фермерів тощо. Особливо виділяються союзи роботодавців, союзи адвокатів, які захищають групові, колективні інтереси своїх членів за видами професійної діяльності.

Об'єднання підприємців мають розгалужену організаційну структуру, що включає центральний апарат, регіональні і місцеві відділи. Всі вони мають добровільний характер, діють заради досягнення конкретних загальних цілей, відображають інтереси своїх членів. В них відображаються відносини між великим і малим бізнесом, промисловим фінансовим капіталом, державним і приватним бізнесом, роботодавцем і профспілками. Вплив підприємницьких об'єднань визначається тим, наскільки успішно вони можуть виконувати функції організації бізнесу. До таких функцій зараховують:

- представництво у відносинах із державною, політичними партіями, органами влади різного рівня;
- розробка стратегії взаємовідносин із найманими робітниками;
- підтримка єдності і розв'язання конфліктів в підприємницькому середовищі;
- надання своїм членам різноманітних інформаційних, консультативних послуг для розвитку виробництва, впровадження і освоєння нових техніки і технологій, для модифікації системи управління виробництвом, маркетингу і для реклами;
- допомога в удосконаленні системи відбору, підготовки і підвищення кваліфікації персоналу;

– стимулювання розвитку ділової співпраці з вітчизняними і зарубіжними підприємствами [6, с. 100–101]

У сучасних умовах об'єднання підприємств є складовою механізмом державного регулювання у розвинутих країнах Заходу, здійснюють постійний вплив на державну економічну політику. Вони реалізують такі цілі і завдання:

- виражають інтереси своїх членів в законодавчих, виконавчих і судових органах влади;
- забезпечують державні органи необхідною їм інформацією, консультаціями, експертними оцінками щодо питань господарського розвитку;
- здійснюють координацію діяльності державних і приватних органів і організацій в різноманітних сферах діяльності в межах своєї компетенції (галузевої, науково-технічної, регіональної, зовнішньоекономічної);
- впливають на державну політику через політичні партії і створювані ними програми;
- сприяють одержанню від держави певних пільг, кредитів, субсидій.

Найбільше значення серед інших методів взаємодії державних органів із об'єднаннями підприємств має безпосередня участь представників об'єднань підприємств в органах державної влади. Це відбувається за допомогою делегування членів об'єднань в законодавчі і виконавчі органи, де вони здійснюють прямий вплив на характер рішень, що приймаються в межах державної економічної політики. Оскільки представники об'єднань є кваліфікованими спеціалістами в своїй галузі, професійно підготованими і добре інформованими, їм доручають підготовку проектів законів, постанов, документів, в яких відображаються інтереси груп підприємств, яких вони представляють. Участь представників об'єднань підприємств в органах державної влади перетворює їх на партнерів і полегшує їх взаємодію щодо узгодження економічних інтересів. Важливим методом взаємодії бізнесу і влади є ради, що створюються при державних органах управління. Вони можуть виконувати роль експертних, консультативних чи дорадчих органів і являють собою новий вид регулюючих органів, покликаних вирішувати питання взаємодії держави і приватного бізнесу. Особливо важливу роль відіграють ради експертів, які беруть безпосередню участь у визначенні головних напрямків державної економічної політики і розробляють заходи державного регулювання. У розвинутих країнах діяльність рад у певний спосіб регламентується, зокрема :

- ради зобов'язані надавати свої висновки до визначеного терміну керівництву відповідного державного органу;
- ради є суто консультативними і дорадчими органами, вони дають загальну оцінку ситуації і окреслюють способи вирішення проблем, але не мають права вмішуватися в роботу державних органів;
- члени рад є незалежними експертами і вільні у висловлюванні своєї думки, поглядів і суджень; від них вимагається підготовка кваліфікованих і обґрунтованих рекомендацій, які не мають обов'язкової сили.

Заходи спрямовані на активізацію діяльності об'єднань підприємств, залучення підприємств в територіальні і галузеві об'єднання передбачають широке залучення підприємств малого бізнесу.

Оскільки в українському малому бізнесі великий ступінь тінізації, підприємець не може зайняти активну громадську позицію. Соціальна активність підприємств невисока і у зв'язку із неоднорідністю представників малого і середнього бізнесу; вони дуже відрізняються і за рівнем доходів, і за професійною компетенцією. Відрізняються і територіальні умови, і сегменти ринку за витратами, за рівнем споживчого попиту.

Рівень розвитку підприємницьких об'єднань малого бізнесу та їх готовність взяти на себе певні функції державного регулювання і контролю щодо суб'єктів малого підприємництва обмежені нерозвинутістю самого малого підприємництва. Малий бізнес в Україні знаходиться на значно нижчому рівні розвитку, ніж в індустріальних країнах, характеризується невисокою культурою підприємництва. Тому перенесення закордонного досвіду є доволі умовним і проблематичним. Дуже суперечливим є усвідомлення малими підприємцями своїх принципових корпоративних інтересів, а не короткострокових, сьогочасних вимог.

Активізуючи інтеграційні процеси у підприємницькому середовищі, необхідно досягти балансу між інтеграцією організацій і об'єднань малого бізнесу в могутніші структури, сформовані представниками великого бізнесу, і збереженням необхідного ступеня їх автономності. Проблема полягає у тому, що інтереси різних за характером об'єднань великих підприємств, особливо тих, які покликані виражати інтереси олігархів, значно відрізняються від інтересів і потреб малого підприємництва.

Очевидно, що інтеграція союзів та асоціацій малого підприємництва з передачею їм функції державного управління і контролю може мати тільки ступінчастий характер. Насамперед, треба активізувати механізми залучення громадських об'єднань підприємців до вирішення проблем розвитку і підтримки малого бізнесу. Необхідно налагодити координацію представників громадських організацій із комісіями з ліквідації адміністративних бар'єрів, а також одночасно організувати оперативний контроль представників підприємницьких об'єднань за діяльністю державних контролюючих органів. При всій підтримці з боку держави підприємницькі союзи і асоціації, які потенційно претендують на передачу їм певних управлінських функцій, повинні бути максимально незалежними від будь-яких політичних партій, мати фінансове забезпечення і власність тільки за рахунок членів, або, у виключних випадках, за рахунок бюджетних компенсацій тих чи інших пільгових послуг, бути абсолютно прозорими в усіх аспектах своєї діяльності як для своїх членів, так і для громадськості.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Реально про передачу певних функцій державного регулювання і контролю недержавним асоціаціям і об'єднанням можна буде говорити в міру не лише досягнення певного рівня зрілості малих господарських форм, але й радикального покращання чи оздоровлення ситуації в тих структурах державного управління, які сьогодні практично взаємодіють із представниками підприємництва, зокрема і малого. Перспектива передачі ряду функцій контролю і регулювання від держави підприємницьким об'єднанням не ліквідує необхідності налагодження дієздатної системи державного регулювання в економічній сфері. Дуже важливо, щоб законодавчо закріплені заходи державної підтримки об'єднань малих підприємців своєчасно отримували фінансову підтримку. На цьому етапі потрібен державний "патронаж" над організаціями підприємців. Незважаючи на підтримку з боку держави, структура об'єднань підприємців повинна бути максимально незалежною. Для цього вона повинна формуватися переважно знизу, врівноважуючи інтереси та ініціативи держави і бізнес-об'єднань. Необхідний зрозумілий і прозорий механізм відстоювання підприємцями законних прав і передачі об'єднанням підприємців функцій державного контролю і регулювання. Функції державного регулювання і контролю, що передаються об'єднанням підприємців, повинні бути економічно значущими і забезпеченими. Це вимагає опрацювання процедур спрямування бюджетних коштів на адресу подібних організацій. Дуже важливо вжити заходи для того, щоб подібні громадські підприємницькі організації не перетворилися на чинник "внутрішнього монополізму", а залишилися інститутом конкурентної економіки.

Як свідчить досвід розвинутих країн Заходу, інституційні форми взаємодії необхідні для досягнення консенсусу інтересів головних суб'єктів державної і господарської влади для забезпечення функціонування і розвитку національної економіки і суспільства загалом.

Поряд з інституційними формами взаємодії використовують і форми індивідуального впливу підприємців на державну економічну політику. Як метод взаємодії підприємницьких і владних структур може використовуватися лобізм, який передбачає вплив на прийняття рішень державними органами влади, але не передбачає встановлення постійних і обов'язкових відносин. Лобізм у розвинутих країнах обмежує можливості корупції апарату.

Механізм взаємодії державних органів із приватним бізнесом передбачає такий важливий інструмент, як укладення двосторонніх галузевих договорів і договорів у соціальній сфері між державними органами і приватними господарюючими суб'єктами. Найчастіше вони укладаються із об'єднаннями підприємців на національному, галузевому і місцевому рівні.

Аналіз вітчизняних джерел, досвіду господарської діяльності переконує в необхідності подальших досліджень, урахування нових фактів розвитку підприємництва в Україні і за рубежом,

удосконалення механізмів надання йому державної підтримки у зв'язку з активними тенденціями господарського життя. Дослідження слід здійснювати у напрямку пошуку реальних стимулів входження суб'єктів підприємницької діяльності у союзи і об'єднання, механізмів їх реалізації, шляхів налагодження дієздатної системи відносин підприємницьких об'єднань і влади. Все це забезпечить безпосередній вплив на процеси формування насправді дієздатних інститутів ринкової інфраструктури української економіки та, відповідно зумовлюють вихід національної економіки на траєкторію прискореного економічного росту.

1. Статистичні таблиці з послання Президента України до Верховної Ради України від 15.04.2003 // *Економіст*. – №7. – 2003. 2. Кужель О.В. Регуляторна реформа – дійовий засіб підтримки вітчизняного товаровиробника // *Правовий захист вітчизняного товаровиробника*. – К., 2000. 3. Варналій З.С. *Мале підприємництво: основи теорії і практики*, – К., 2001. 4. Петрович Й., Ситник Й. Розмежування повноважень між органами влади в сфері регулювання малого підприємництва в Україні // *Регіональна економіка*. – №3. – 2001. – С. 91–99. 5. Варнавский В. *Партнерство государства и частного сектора: теория и практика*. // *Мировая экономика и международные отношения*. – №7. – 2002. – С. 28–37. 6. Виленский А. *О передаче контрольных и регулирующих функций государства объединениям малых предпринимателей*, // *Вопросы экономики*. – №11. – 2003. – С. 99–109.

УДК 658.5:332

Н.Р. Струк

Львівський інститут менеджменту

ЛОГІСТИЧНІ СИСТЕМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АПК: МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ

© Струк Н.Р., 2005

Уточнено економічну категорію “логістична система”, її функціональні галузі та методологічний підхід до формування логістичних систем на підприємствах АПК (агропромислового комплексу).

In this work an economic category “logistics system”, functional aspects and methods for planning logistic system on Agro-Industrial Complex are specified.

Постановка проблеми. Сучасний стан економіки України вимагає створення необхідних умов для забезпечення зростання конкурентоспроможності всіх її галузей, зокрема агропромислового виробництва, оскільки 90 % продовольчої продукції, а це близько 35 % валового внутрішнього продукту припадає саме на цю сферу. Умови жорсткої конкуренції в Україні, які склалися внаслідок переходу до ринкових відносин, визначають щораз більшу роль логістичних підходів в системі менеджменту підприємств АПК, і змушують підприємців активно освоювати та використовувати потенціал, закладений в логістичну концепцію. Системність та інтегрованість у формуванні логістичних систем на підприємстві – це ключові критерії в ефективному використанні цього потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над проблемами адаптації логістичної концепції та досвіду світової практики в цьому напрямку сьогодні працюють вітчизняні економісти-дослідники: Ю.В. Пономарьова, А.Г. Кальченко, Є.В. Крикавський, Н.І. Чухрай, Н.Т. Гринів, М.А. Окландер, О.П. Хромов, О. Глогусь, М.Ю. Григорак та інші. На базі результатів наукових розробок американських, європейських та науковців близького зарубіжжя, інтегруючи свої дослідження в теорію суміжних галузей економічної науки, крок за кроком українські науковці формують теорію логістики.